

LÄGESRAPPORT 2020 OM INTRÅNG I IMMATERIELLA RÄTTIGHETER

Vikten av immateriella rättigheter,
immaterialrättsintrång och bekämpning av
varumärkesförfalskning och piratkopiering

SAMMANFATTNING

juni 2020

Förord

Att immaterialrättsbrottslighet inte är ett brott utan offer har det funnits bevis på i många år. Det syns ännu tydligare i den här senaste lägesrapporten, där fakta lyfts fram av den centrala forskning som utförts av EUIPO genom observatoriet.

I rapporten understryks hur viktiga immateriella rättigheter är för EU:s ekonomi och därmed även för all återhämtning från covid-19-krisen, som har dominerat första hälften av 2020 och hotar att få långvariga effekter.

En av studierna av intrång i immateriella rättigheter, som har utförts tillsammans med organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), handlar om området falska läkemedel, vilket väl är en av de mest hjärtlösa formerna av varumärkesförfalskning. Studien uppmärksammar på ett tydligt sätt det aktuella hotet mot allmänheten.

Förfalskade läkemedel och leksaker samt bluffkosmetika är bara några av problemområdena, men det finns dolda faror som rör all immaterialrättsbrottslighet som sträcker sig längre än till försvunna arbetstillfällen i legitima industrier och minskade statsintäkter.

För brottslingar framstår immaterialrättsbrottslighet som en relativt riskfri verksamhet som används för att understödja andra slags organiserad brottslighet. I en gemensam rapport med Europol presenteras fallstudier som visar kopplingen till penningtvätt, dokumentbedrägeri, it-brottslighet, ekonomiskt bedrägeri, narkotikaframställning och människohandel.

Det blir allt mer uppenbart att skadorna på konsumenternas hälsa och säkerhet och på miljön, plus kopplingen mellan immaterialrättsbrottslighet och andra typer av brott, kräver akuta och samordnade internationella åtgärder.

Samhället som helhet är ett offer för immaterialrättsbrottsligheten, och den här rapporten visar på nytt att förstärkt immaterialrätt åter behöver bli en av EU:s prioriteringar i kampen mot organiserad brottslighet.

Christian Archambeau

Verkställande direktör, EUIPO

Sammanfattning

I denna rapport sammanställs resultaten av den forskning som utförts under senare år av Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet (EUIPO), genom Europeiska observatoriet avseende intrång i immateriella rättigheter (observatoriet), om graden, omfattningen och konsekvenserna – både de ekonomiska och icke-ekonomiska – av intrång i immateriella rättigheter i EU. Uppgifter om det ekonomiska värdet av immateriella rättigheter i EU:s ekonomi, i vilken utsträckning detta värde utnyttjas, de överträdelseförfaranden som används för att fånga upp detta värde och de åtgärder som vidtas som svar på dessa utmaningar beskrivs och diskuteras. De organiserade kriminella gruppernas inblandning betonas också, grundat på fall som utretts av Europol (Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning).

I en studie som utfördes 2019 tillsammans med Europeiska patentverket (EPO) konstaterade EUIPO att de immaterialrättsintensiva industriernas bidrag till EU:s ekonomi utgör runt 45 procent av bruttonationalprodukten (BNP) och 29 procent av sysselsättningen (plus ytterligare 10 procent som skapas i sektorer som levererar varor och tjänster till de immaterialrättsintensiva industrierna). Dessa sektorer står för den stora merparten av EU:s handel med resten av världen och ger upphov till 96 procent av varuexporten från EU. De betalar sina arbetstagare 47 procent högre lön än andra sektorer. Immaterialrättsintensiva industrier ser också ut att ha uthärdat finanskrisen bättre än resten av ekonomin, vilket märks på att de har en större andel sysselsättning och BNP jämfört med i den tidigare studien från 2016. På nivån för enskilda företag offentliggjordes 2019 en studie på snabbväxande små och medelstora företag, också den i samarbete med EPO, där det framgick att små och medelstora företag som använde sig av immateriella rättigheter sannolikare än andra företag skulle uppnå tillväxt under följande år.

På grund av det höga värde som ligger i immateriella rättigheter, är intrång i de rättigheterna en vinstgivande brottslig verksamhet med relativt låg risknivå för sannolikheten att bli upptäckt och straffad om man blir det. Organiserade kriminella grupper är kraftigt inblandade i varumärkesförfalskning och piratkopiering och immaterialrättsbrott kombineras ofta med annan slags brottslighet som penningtvätt, människohandel och ibland också tvångsarbete. Detta är dokumenterat i två gemensamma rapporter från Europol och EUIPO: rapporten om hotbilda-bedömningen av immaterialrättsbrott, *IP Crime Threat Assessment 2019*, (där det även rapporterades ett fall i EU med kopplingar till en terroristorganisation) och rapporten om mångkriminalitet, offentliggjord i juni 2020. De organiserade kriminella gruppernas tillvägagångssätt blir allt mer komplexa i takt med att teknik och distributionskanaler utvecklas, samtidigt som allt fler olika produkter förfalskas.

Förfalskare använder sig av affärsmodeller som i hög grad utnyttjar internet för att distribuera sina produkter och främja distribution och konsumtion av olagligt digitalt innehåll.

Enligt en undersökning som utfördes 2019 av EUIPO och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) uppskattades intrången i immateriella rättigheter inom den internationella handeln under 2016 till så mycket som 3,3 procent av världshandeln. Upp till 6,8 procent av EU:s import, eller 121 miljarder euro per år, består av förfalskade varor. Båda siffrorna är betydligt högre än de som konstaterades i den tidigare upplagan som de två organisationerna offentliggjorde 2016, vilket tyder på att problemet har blivit ännu allvarligare på senare år.

I en serie sektorsrelaterade undersökningar har EUIPO uppskattat att varumärkesförfalskning orsakat utebliven försäljning inom elva sektorer i EU (direkt i de analyserade sektorerna och i hela deras tillhörande

leveranskedja). Förlusterna uppgick till mer än 83 miljarder euro per år under perioden 2013–2017. Dessutom gick över 671 000 arbetstillfällen i legitima företag förlorade och medlemsstaterna förlorade 15 miljarder euro per år i skatteintäkter.

Denna ekonomiska skada är allvarlig i sig, men en ännu svårare konsekvens kan sägas vara den skada som drabbar folkhälsan, konsumentssäkerheten och miljön till följd av förfalskade varor. I mars 2020 offentliggjorde EUIPO och OECD en gemensam studie om förfalskade läkemedel där det framkom att inte bara "livsstilsmediciner" utan även mediciner mot svåra sjukdomar, däribland antibiotika, cancerbehandlingsmedel och läkemedel mot hjärtsjukdomar, utsätts för förfalskning, vilket kan få potentiellt dödliga konsekvenser för de patienter som tar dessa mediciner. Efter covid-19-pandemins utbrott i slutet av 2019 och dess påföljande spridning över världen, har förfalskarna siktat in sig på att framställa falska testkit, förfalskad personlig skyddsutrustning och, redan innan behandlingarna har godkänts av myndigheterna, falska mediciner som påstås bota sjukdomen ⁽¹⁾.

Genom att analysera uppgifter från marknadskontrollmyndigheter runt om i EU har EUIPO ytterligare dokumenterat de faror för konsumenternas hälsa och säkerhet som härrör från förfalskade produkter som leksaker, kläder, elektriska apparater och andra vanliga konsumentartiklar. Bland farorna fanns exponering för farliga kemikalier och toxiner som skulle kunna orsaka akuta eller långvariga skador på hälsan, kvävning, elstötar, brand och andra skador av olika slag. Vissa typer av förfalskade varor, t.ex. falska skadedjursbekämpningsmedel, kan orsaka skador på både de lantbrukare som använder dem på sina grödor och på de konsumenter som konsumerar den slutliga produkten.

Utöver att analysera utbudet av varumärkesförfalskade varor och piratkopierat innehåll har EUIPO även undersökt efterfrågesidan, dvs. EU-medborgarnas inställning till immateriella rättigheter och deras villighet att konsumera varor och tjänster som gör intrång i immateriella rättigheter. Det som uppmuntrar konsumenter att köpa varumärkesförfalskade varor och få olaglig tillgång till upphovsrättsskyddat innehåll är bland annat lägre priser, god tillgänglighet och en låg grad av social stigmatisering kopplad till sådana aktiviteter. Här ligger unga särskilt i fokus och 2019 offentliggjordes en uppdaterad resultatavla för immateriella rättigheter och ungdomar, som visade att det är något mindre sannolikt att unga i EU konsumerar piratkopierat digitalt innehåll jämfört med i den förra upplagan från 2016, men att det är något mer sannolikt att de köper förfalskade varor.

Som svar på denna utveckling vidtar och stöder EUIPO, tillsammans med offentliga och privata partner, ett antal åtgärder för att möta dessa utmaningar. Bland åtgärderna ingår att ge upphovsrättsinnehavarna information om hur intrången förändras; att arbeta ihop med Europol om mer omfattande svarsåtgärder på immaterialrättsbrottsligheten, inte minst genom att vara med och finansiera en särskild enhet för immaterialrättsbrott inom Europol; att bidra till att utbilda brottsbekämpare i hela EU i samarbete med CEPOL (Europeiska unionens byrå för utbildning av tjänstemän inom brottsbekämpning) och Eurojust (Europeiska unionens byrå för straffrättsligt samarbete) samt att stödja Europeiska kommissionens insatser för att bemöta tillgången på förfalskade varor i tredjeländer. IP Enforcement Portal är en unik plattform där rättighetsinnehavare och tjänstemän inom brottsbekämpning kan utbyta information på ett säkert sätt, samla in uppgifter om brottsbekämpningen för vidare analys och informera om tredje parters överträdelse och vad Europeiska kommissionen gör på immaterialrättsbrottslighetens område. EUIPO har även inlett arbetsflöden för ny teknik som skulle kunna spela en betydande roll för att bekämpa intrång, och för hur man arbetar med mellanhänder, som t.ex. e-handelsmarknadsplatser, för att stärka skyddet för de immateriella rättigheterna i onlinemiljön.

⁽¹⁾ Europol övervakar situationen och offentliggjorde i april 2020 en rapport med titeln *Viral Marketing – Counterfeits, substandard goods and intellectual property crime in the COVID-19 pandemic* (Viral marknadsföring – varumärkesförfalskningar, lågstandardvaror och immaterialrättsbrott under covid-19-pandemin). Den finns på: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/report_covid_19_-_viral_marketing_counterfeits.pdf.

På brottsbekämpningssidan samordnas insatser i EU och globalt omfattande insatser av Europol, Olaf (Europeiska byrån för bedrägeribekämpning) och Interpol och insatserna utförs av brottsbekämpande myndigheter i enskilda medlemsstater.

Brottsbekämpningsverksamheterna är huvudsakligen utformade för att minska tillgången på varor och tjänster som gör intrång i immateriella rättigheter. Den andra sidan av saken är efterfrågesidan. Tillsammans med medlemsstaterna och partner i den privata sektorn och civilsamhället eftersträvar EUIPO att göra medborgarna mer medvetna om de immateriella rättigheternas betydelse och att de behöver respekteras. Detta genom ett antal kanaler:

- Arbetsflödet "IP in Education", utformat för att införliva immaterialrätten i läroplanerna på alla nivåer.
- Uppsökande verksamheter som Ideas Powered eller mediekampanjer, t.ex. den i samband med utgivningen av denna rapport, med tonvikt på att lära konsumenterna mer om farorna med varumärkesförfalskade varor.
- Ge konsumenterna information om att det finns lagligt tillgängligt digitalt innehåll genom portalen *agorateka*.
- Programmet AUTHENTICITY, uppbyggnaden av ett nätverk av europeiska städer som är beslutna att främja medvetenheten om att det är viktigt att skydda immateriella rättigheter.

LÄGESRAPPORT 2020 OM INTRÅNG I
IMMATERIELLA RÄTTIGHETER
Vikten av immateriella rättigheter,
immaterialrättsintrång och bekämpning av
varumärkesförfalskning och piratkopiering